

Joost Groeneveld

Het regime van accounting

Een bekende eigenschap van tijd is dat zij vliegt. Zonder geheugen zou je dat niet merken. Maar zodra op dat geheugen een beroep wordt gedaan, wordt dat in volle omvang duidelijk. Het gaat dan om herinnering. En ik heb mij herinnerd. Dingen van zo'n 50 jaar terug. Zo lang al geleden, en toch zo kort. Wel heel erg leuk. Herinnering naast actualiteit. Ik kan het aanbevelen.

De aanleiding vormde de poll met de stelling die ik recentelijk aantrof op Accountant.nl: 'De bedrijfseconomische jaarrekening zou de basis moeten vormen voor de belastingheffing'. Ja, dat dachten 'we' 50 jaar geleden ook. Mijn eigen herinneringen betreffen in het bijzonder de Geschriften van de Vereniging voor Belastingwetenschap, nummer 97 en nummer 98 uit 1958. Beide nummers gingen over de 'fiscaalrechtelijke toepassing der theorie van de vervangingswaarde'. En ik heb de verleiding niet kunnen weerstaan ze weer eens in te zien. In nummer 97 stonden de inleidingen door enerzijds H.J. van der Schroeff en anderzijds J. Kooiman. Nummer 98 deed verslag van het debat naar aanleiding van de inleidingen. De kroon op het werk was denk ik wel de instelling op 26 juni 1958 van een studiegcommissie die tot taak had onder het voorzitterschap van J. Tinbergen 'de mogelijkheden te bestuderen van toepassing van de leer van de vervangingswaarde op het fiscale terrein'. De al geciteerde stelling doet vermoeden dat die mogelijkheid zich tot nu niet heeft voorgedaan. Inmiddels heeft de toepassing van de vervangingswaardetheorie ook in de financiële verslaggeving het loodje gelegd. Onder leiding van CFO Dudley Eustace ging het ook bij Philips tenslotte alleen nog maar om 'cash'. Accounting is sindsdien net zo nominalistisch als de fiscus. Toch wel bijzonder als je nu ziet dat bij de oliemaatschappijen de hele winst moet worden geïnvesteerd om de oliestroom op gang te houden.

De discussie met betrekking tot de toepassing van de vervangingswaardetheorie betrof met name de belasting van schijnwinst. Door de schijnwinst te belasten zou de winstbelasting in een vermogensbelasting kunnen uitmonden; een heffing die de bedrijfseconomische winst overtrof, zou de onderneming uithollen. Daarbij werd de hoogte van dat vermogen bepaald door de waarde van de normale hoe-

veelheid productiemiddelen. Uitgaande van continuïteit zou dat de vervangingswaarde zijn. In de stelling van de poll zie ik geen vervangingswaardetheorie terug. De stelling heeft dan ook een heel andere grondslag. Dat moet ook wel, waar accounting en fiscaliteit niet meer door substantialisme worden gescheiden. Het gaat nu niet om een bedrijfseconomische bepaling van de winst die zou kunnen worden belast. Het gaat nu om 'administratieve lastenverlichting'.

En dan kun je twee kanten op: accountingbepalingen gelden ook voor de fiscus, of de fiscale bepalingen worden in accounting aanvaard. Dat laatste is het eenvoudigst, en die faciliteit bestaat voor de kleine ondernemingen. 'Maar zij heeft niet de beloofde administratieve lastenverlichting gebracht' en de 'Overgang op fiscale grondslagen heeft ... gemiddeld een negatief effect van 22 procent op het eigen vermogen' (Robin Litjens). Dus dan maar omgekeerd? Daarvan uitgaande gelden voor de fiscus dus voortaan accountingregels. Dat lijkt op de voorkeur van de accountants van 50 jaar geleden. Maar waarom zou de fiscus dat doen? De fiscus heeft dat nooit gedaan. Of je zou bijvoorbeeld het stelsel Hofstra zo moeten zien, of de acceptatie van LIFO. De fiscus heeft nu eenmaal een eigen regime. De wetgever stelt dat in ons land op democratische wijze vast. Deze omgekeerde route moet daarom een doodlopende weg zijn. Sterker nog: die weg is nooit aangelegd. De keuzemogelijkheid die met de stelling in de poll wordt gesuggereerd, bestaat niet.

Met de stelling zijn we schijnbaar terug bij het onderwerp van 50 jaar geleden: bedrijfseconomie ten dienste van het fiscale winstbegrip. In wezen staan we daar vervanaf. Accounting zou ik nu niet (zonder) meer als 'bedrijfseconomisch' willen typeren. In die 50 jaren heeft veel van de bedrijfseconomie plaats gemaakt voor regels en richtlijnen die tegenwoordig bepalend zijn voor financial accounting. Ook accounting heeft nu naast bedrijfseconomie een eigen regime. Maar er is nog een verschil met vroeger. Toen ging het om inhoud. Nu gaat het om de minste moeite, lees: de laagste kosten. Het getrouwe beeld wordt daaraan ondergeschikt gemaakt.

Joost Groeneveld RA RV, directeur Wingman Business Valuators B.V., Breda.